

Páskándi-emléknapok a PIM-ben

Majális

90 éve született Jékely Zoltán

A TARTALOMBÓL:

HÍREK

2-3. oldal

KIÁLLÍTÁSOK

„A méltó túlélés a boldogság maga”
Páskándi-emléknapok
a Petőfi Irodalmi Múzeumban

4-5. oldal

André Kertész: Az olvasás élvezete
Fényképkiallítás

26 magyar költő verseivel

6. oldal

Aki Szent György napján született

Jékely Zoltán (1913 - 1982)

emlékkiállítás

7. oldal

MAJÁLIS

Majális Petőfivel, Hraballal,
karikatúra-kiállítással
és Jókai-bablevessel

Szubjektív beszámoló

a Károlyi-palotából

8-10. oldal

Szabadba csalogató

Családias hangulatú majális

a Múzeumkertben

10. oldal

Barátság, humor, sörfolyam

Színház és interaktív kerti mulatság

a PIM-ben

11. oldal

Ady Endre egykori lakása

"Itt költő fog dolgozni"

12. oldal

Egy erdélyi folyóirat estje

A Korunk bemutatkozása Budapesten

13. oldal

Búcsú két kiállításunktól

Kozma Éva rovata

14. oldal

Palotakerti nyáresték

Új programsorozat

a Petőfi Irodalmi Múzeumban

15. oldal

A jelen új kihívásainak

megvilágításában

Irodalomelméleti konferencia

a Petőfi Irodalmi Múzeumban

16-17. oldal

Ünnepi Könyvhét

Munkatársaink kiadványai

18-19. oldal

INFORMÁCIÓ

20. oldal

Megnyílt az Illyés Archívum. Létrehozása a Nemzeti Kulturális Örökség Minisztériuma, a Magyar Tudományos Akadémia és az Oktatási Minisztérium együttműködésének köszönhető. Az ünnepélyes megnyitóra 2003. április 15-én, Illyés Gyula halálának 20. évfordulóján került sor. Az Archívumot Vizi E. Szilveszter, a Magyar Tudományos Akadémia elnöke nyitotta meg. Az Illyés centenáriumi évet záró rendezvény egyben kezdetét jelentette az Archívumban végzendő munkáknak. Kroó Norbert, a Magyar Tudományos Akadémia főtitkára és Illyés Mária, az író leánya által aláírt szerződés a következő tíz évre meghatározta a hagyaték sorsát, őrzésének rendjét. Az Illyés Gyula Archívum és Műhely az MTA Irodalomtudományi Intézete keretein belül kezdte meg működését. Tudományos vezetője Pomogáts Béla irodalomtörténész. Itt kapott helyet Illyés Gyula könyvtárának és kéziratok hagyatékának jelentős része. Fotók, videófelvételek és hangkazetták is kerültek az Archívumba. A kéziratos hagyaték (a megjelent művek kéziratjai, gépiratok, naplójegyzetek) Illyés Gyuláné (Koz-

Vizi E. Szilveszter, Kroó Norbert, Illyés Mária

mutza Flóra) és az általa felkért tanácsadó szakemberek segítségével kialakított rendezési elvek szerint található meg, az Akadémia Kézirattárának szabályait követve kerül folyamatos újrafeldolgozásra. A benne található anyagokról számítógépes jegyzékek alapján tudnak tájékoztatást adni az érdeklődő szakembereknek. Ugyanígy tájékoztatják a kutatókat az író levelezésével kapcsolatban is. A nyitva tartás 2003 októberétől lesz szabályozott, addig előzetes bejelentkezés szükséges.

Az Archívum pontos címe: Illyés Gyula Archívum és Műhely — Budapest VI., Teréz krt. 13. I. em. Levélcím: Bp., Teréz krt. 13. I. em., H-1067; e-mail cím: illyesarchivum@iti.mta.hu Telefonszám: (36-1)-322-0425/135 vagy 202.

Stauder Mária

A Petőfi Irodalmi Múzeum Baráti Köre 2003. április 16-án negyedik összejövetelét tartotta, amelyen bemutatkoztak a Könyvtár munkatársai. Az érdeklődők megismerkedhettek a katalógizálással, a hagyatékokban fennmaradt könyvtárak egyes darabjainak a

A Petőfi Irodalmi Múzeum vendégül látta a *Fiatalkor Lapja* sorozat rendezvényén az *Új Holnap* című lapot Miskolcra 2003. április 28-án. Ez a nagy múltú irodalmi, kulturális kérdésekkel foglalkozó folyóirat fiatal költőit „vonultatta fel” Budapesten. A találkozón Fecske Csaba összefoglaló

nyilvántartásával és elhelyezésével. Néhány vitrinben régi magyar nyelvű könyvritkaságokat állítottak ki, mint pl. az első magyar katolikus bibliafordítás, ami Káldi György munkája, valamint a könyvrestaurátorok munkájába is bepillantást nyerhettek.

betekintést nyújtott a lap múltjáról, jelenéről, majd megszólalt a szerkesztő, Vass Tibor, őt követően Nyilas Attila, Puskás Balázs, T. Sipos László. A szerzők verseiket dedikálták, s a Kézirattárunknak megőrzésére ajándékképpen átadták.

H. J.

Jaschik Álmos (1885 - 1950) iparművész és pedagógus életművét bemutató **könyv** premierjének adtak otthont a múzeum falai 2003. március 25-én. A *művész és pedagógus* alcímet viselő, gazdagon illusztrált tanulmánykötet megjelenésével a Noran Könyvkiadó a hazai könyvszakma régi adósságát törlesztette. Az európai iparművészeten földrajzi és műfaji szempontból is messze túlmutató lexikai anyag átadása mellett, Jaschik az alkalmazott művészet szakmai és etikai alapjait tanította meg hallgatóinak. A kötet sokszínű életművét, grafikus, könyvtervezői, díszlet- és jelmeztervezői, valamint animációs filmes munkásságát ismerteti meg első ízben a magyar nagyközönséggel. A kiadványt E. Csorba Csilla és Keserü Katalin ismertette.

E. Csorba Csilla beszél a kötet koncepciójáról

A Kosbor együttes

Mondok, mondok éneket elnevezéssel ötödször vártuk a látogatókat **megzenésített versek estjére** a Károlyi-palotába 2003. április 29-én. A műsor első részében Oravecz Péter vezetésével fiatal magyar költők (Greco Krisztián, Karafiáth Orsolya, Király Levente, László Noémi, Székely Szabolcs, Szentmártoni Levente és Tolvaj Zoltán) műveiből összeállított kerestetszöveget hallhattunk. A második részben a Kosbor együttes lépett fel, az est zárásaként pedig a Kaláka együttes adott koncertet.

A **Liget** című irodalmi és ökológiai folyóirat eddigi számaiból, könyveinek és rendezvényeinek képeiből rendeztek egy hónapig látogatható kiállítást júniusban *Liget — Kép* címmel. A folyóiratot kiadó Liget Műhely Alapítvány saját könyveinek premierjével kötötte egybe a tárlat megnyitóját. A szerzőkkel való beszélgetés keretében Géher István *Esztendők éve*, Poszler György *Az angyal és a kard*, Levenedel Júlia — Horgas Béla *A sérült tintahal*, Handi Péter *Félteke* és Nagy András *Kis angyaltan* című kötetét mutatták be.

Az idei **Ünnepi Könyvhét** alkalmából **Füst Milán Összegyűjtött elbeszélések** című, kétkötetes gyűjteményét mutatta be a Petőfi Irodalmi Múzeum és a Fekete Sas Kiadó. A novellákat sajtó alá rendező és az utószót író Petrányi Ilona hangsúlyozta, hogy az egyes darabok összegyűjtésekor a lehető teljességre törekedtek, de nem kizárt, hogy az író műveinek készülő bibliográfiája még újabb Füst-novellákat is felderít, továbbá néhány, az olvashatatlanságig átírt, átdolgozott, vagy be nem fejezett írásának témájára, keletkezési körülményeire is fény derül majd egy kritikai kiadásban. A könyvet Tarján Tamás irodalomtörténész ismertette, az elbeszélésekből részleteket olvasott fel Kézdy György színművész és Márai Enikő előadóművész.

Kézdy György, Petrányi Ilona, Tarján Tamás, Márai Enikő

„A méltó túlélés a boldogság maga” Páskándi-emléknapok a Petőfi Irodalmi Múzeumban

Csóri Sándor a megnyitón

„Sorsunk már születésünk előtt színre lép. Anyánk csak egyik kezével ringatja a bölcsőt.” Írta egykoron naplójában Páskándi Géza, aki hetven esztendővel ezelőtt született Szatmárhelyen, és immár nyolc esztendeje letette tollát örökre, Budapesten.

Honnét és hová vezetett élete során útja? Ki is valójában Páskándi Géza? Író, költő, színpadi szerző, az abszurd drámák megálmodója? Mit is jelent a méltó túlélés, amely boldogságot nyújthat? És a kolozsvári katonai bíróság ítélete, majd a hat esztendeig tartó börtön? Miért, minek köszönhetően települt át Magyarországra? És itt hogyan fogadták a „hosszú hajú indián”-t? Az 1974-ben kiadott személyi igazolványa szerint állampolgársága: honfoglaló író. Számtalan kérdés merül fel kimondva-kimondatlanul, amely hozzáférhető Páskándi élettörténetéhez, és amelyek megválaszolására csak azok vállalkozhatnak, akik olvassák, ismerik műveit, alkotói üzeneteit.

A Petőfi Irodalmi Múzeum nemcsak kéziratokat, könyveket, művészeti tárgyakat, relikviákat, hang- és filmfelvételeket

gyűjt, hanem feladatának tekinti a szellemi hagyatékok megmentését, a magyar irodalomtörténeti ismeretek közkinccsé tételét. Páskándi Géza rendkívül gazdag és értékes kéziratgyűjteménye, a róla készült rádió- és televíziós felvételek Páskándiné Sebők Anna segítségével három esztendeje a múzeumba kerültek. Akkor beszélünk először arról, hogy majdan 2003 májusában — nem az évforduló kényszeré-

rének (70 éve született) hatására, hanem, hogy felidézhesük és ismételtén rögzíthessük mindazt, ami miatt Páskándi Gézának megtisztelő helye van a XX. századi irodalomtörténetben — emlékkiállítás fogunk rendezni. Így született meg az a koncepciózus elhatározás, hogy az emlékkiállításhoz kötődve, két nappal később tizenhárom előadás segítségével emlékezhessenek az irodalomtörténészek, a műveket elemzők, de a sokkoló hatású börtönvilágot felidéző cellatársak is, egész napos konferencia keretében. A rákövetkező nap pedig a barátok, a pályatársak, Gyurkovics Tibor író, Koltay Gábor filmrendező, Kerényi József építész, Berényi Gábor, a színpadi művek rendezője mesélt, tett vallomást, hogy még hitelesebb és élőbb legyen a Páskándi-portré.

Ennek a három napnak — s akadt vállalkozó, aki minden mozzanatára figyelt — számtalan figyelemre méltó perce volt. Csóri Sándor, szakítva a hagyományos kiállítás megnyitók olykor szolgálattevő perceivel, a barát hangján, ugyanakkor rendkívül elmélyült irodalomelméleti igényességgel szólt, nem rejtve el érzelmeit sem. Néhány perccel később Szakácsi Sándor színművésznek akkor kellett

megszólalnia, amikor az oly kedves Páskándi-szöveg alapján megzenésített *A költő visszatér* című dal bejátszása befejeződött. Szakácsit nemcsak szoros baráti szálak kötötték Páskándihoz, de ennek a dalnak maga volt egykoron a színpadi előadója. A forgatókönyv összeállításakor nem sejtettük, hogy az ének hallatára a színésznek nehéz lesz visszazökkenni mostani szerepébe, versek avatott előadásába.

Szakácsi Sándor színművész

A kiállítás rendezője nem szívesen beszél arról, hogy mit ajánlat a látogató figyelmébe. Ez az emlékkiállítás a részletek megismerése alapján hozza létre — remélhetően — azt az összképet, amely indítékokat nyújthat ahhoz, hogy közelebb kerülhessünk az író világához. Ha felsorolásszerűen akarok kíváncsiságot ébreszteni, akkor meghatározó pont a szatmári indulás, a család, különös tekintettel az édesanya; az első nyelvemlékek, amelyeknek üzenetei láncolatban elhelyezkedve keretbe foglalják a terem egészét; 1956, az ítélet és a börtönévek; az íróvá válás erdélyi esztendei, az áttelepülést követő belügyi megfigyelések, a sok-sok pályatársi levél, mely megrajzolja Páskándi helyét. A kisebbségi sorsért tenni akaró, a Magyar Művészeti Akadémia létrehozását kezdeményező író számtalan könyve, köztük saját imádságos

Az emlékest résztvevői

és zsoltáros könyve is látható. Hallhatjuk hangját, filmbejátszások segítségével tekintetével is találkozhatunk, mintha épp a minap távozott volna, hisz a terem közepén található a Nimród-béli kávéházi törzsasztala, kalapja, farmerdzsekije.

A konferencia előadásai és a baráti visszaemlékezések reményeink szerint szerkesztett változatban, könyv alakban is megjelennek. Így akik nem lehettek jelen, azok is megtudhatják, hogy Páskándi számára mit jelent az abszurdoid (Láng irodalomtörténész referátumából), igaz-e, hogy paródiáírónak is

tekinthető (Tarján Tamásnak köszönhetően), mennyiben képviseli az erdélyi magyar gyermeklírát (Komáromy Sándortól), és azt is, hogy a Páskándi-novella egy létforma modellje (Szász László előadásából).

Páskándi egyik művében azt írta: „Mert bár mindig rátartam voltam s vagyok erdélyi mivoltomra, örökké magyar írónak, egyetemes magyar írónak akartam tudni s nevezni magam.” Aki szeretne megismerkedni vele és gondolataival, tekintse meg az emlékkiállítást, és olvassa műveit.

A tárlat 2003. szeptember 30-ig látogatható, és a tervek szerint legalább olyan ünnepélyes körülmények között búcsúztatják majd a rendezők, mint tették ezt a megnyitásakor.

Maróti István

André Kertész: Az olvasás élvezete

Fényképkiállítás 26 magyar költő verseivel

Bölöni György *Az igazi Ady* címmel a költő életéről Párizsban könyvet írt. 1933-ban felkérte honfitársát, a francia fővárosban 1925 óta tartózkodó Kertész Andort (André Kertészt), hogy munká-

jához motívumfotókat készítsen a már 14 éve halott költő-barát kedvelt párizsi helysínneiről. Kávéházi asztalon gondosan elrendezett csendélet: kézirát, kávéscsésze, pohár, vízzel telt üveg, kockacukor — „*Ady asztala*” a kép címe. Ágy, éjjeliszekrény, rajta, mellette művészi rendetlenségben a költő lehetséges párizsi olvasmányai: napilapok és a *Szent Biblia* — „*Ady szállodaszobája*”. E felvételeket Bölöni kérésére előre elrendezte, beállította a fényképész, mint ahogy az a műtermekben is szokás volt portré, csendéletkészítés során. E munkamódszer azonban az 1920-as évek végétől kevésbé volt jellemző rá, hiszen a könnyen kezelhető, mindenhol elvihető kisfilmes Leica-gép forgalomba kerülése (1925) után, kb. 1928-tól Kertész ezt a kamerát használta és a spontán eléje bukkanó témákat, a gyors döntést igénylő pillanatfelvételeket kedvelte. Párizs utcáit, külvárosait, parkjait járva, magaslatokra, emeletekre felkaptatva nem a turistalátványosságokat kereste, hanem a tipikus, vagy meghökkentő, de nagyon is emberi jelenetek ragadták meg figyelmét. Mint kezdő fényképész korában Magyarországon, úgy Párizsban is vonzódott a szegények, a társadalom peremén élők, a kitaszítottak világához. Meztlábás gyerekek, cigányok, kocsmában, utcán élők, koldusok jelennek meg képein. Emigránsként hosszabb ideig maga is kívülről szemlélhette a francia társadalom világát, „látását” ez a befogadásra váró menekült-lét határozta meg. Pályája kiteljesedését erőteljesen segítette a párizsi magyar emigráció — művészkörökben már bennfentes, elismert — festő, szobrász, író, politikus tagjainak segítségével, hatása.

André Kertész az olvasás szeretetét a szülői házból hozta, apja könyvkereskedéssel foglalkozott, régi és új könyv- és folyóirathegyek vették körül. Kertészt egész életében vonzották az egyszerű,

banális jelenetek, melyek a fényképezőgép, a jó kompozíció segítségével egyszeri, varázslatos „csoda” értékű pillanatokká lényegültek át. Az olvasás tényének rögzítésekor e kettősség megragadása vonzotta: az utcán földre vetett újságokat olvasó gyerek, a szalonban ülő, a könyv sorai-ba mélyedő úrnő, a parkban, a Szajna-parton, az erkélyen, a kávéházban, a könyvtárban vagy az istálló-

ban, ellopott pillanatban vagy ráérős órákban, kötelességből vagy szórakozásból olvasó ember ugyanazt a csodát éli meg. A valóságos létből kiragadva a fantázia és az író alkotta birodalomba lép át, az idő megáll, a vonások kisimulnak, a figyelem a sorokban rejlő tartalomra koncentrál. Az egyetemes fotótörténet nagy szerencséje, hogy André Kertész Franciaországban hagyott negatívjai és pozitívjai, azaz a korai oeuvre-jének nagy része túlélte a háborút, s bár 1963-ig elveszettnek tűnt, a Bibliothèque Nationale-ban rendezett kiállítás alkalmával újra felbukkant. 1971-ben Kertész maga válogatta össze az *On Reading* című kötetének anyagát abból a több ezer hasonló témájú negatívából, amelyek az olvasás misztikus pillanatát örökítették meg Magyarországon, Franciaországban, vagy 1936-tól az Egyesült Államokban. A könyv gyorsan elfogyott, ma már feltehetően.

A művész halála előtt egy évvel, 1984-ben a francia államra hagyta kb. 100 ezer negatívját, és 15 ezer diapositívját. 2003-ban a hagyaték őrzője, a Mission du Patrimoine Photographique a Francia Intézet közösen újraválogatta a Kertész Archívumból az olvasást középpontba állító képeket, s ezekből hatvanat kiválasztva, kamarakiállítás anyagát állította

össze. A FranciArt kulturális évad rendezvénysorozata keretében mutathatta be a Petőfi Irodalmi Múzeum a *Plaisir de lire* címet viselő tárlatot 2003. április 23-tól június 1-ig, amelyhez költőversenyt szervezett. Kertész fotóinak ritkán adott címet, inkább csak a helysínét és az időt jelölte meg. Így az általunk kiválasztott és megküldött hét fénykép szabad asszociációkra adott lehetőséget annak a 26 magyar költőnek, akiket felkértünk arra, hogy verset írjanak Kertész képeiről, nyomán, alapján, à propos-jából. Több mint 40 vers érkezett az alábbi szerzőktől: Beney Zsuzsa, Dukay Nagy Ádám, Gyukics Gábor, Háy János, Imreh András, Kántor Péter, Kemény István, Kőrösi Zoltán, Kukorelly Endre, Lackfi János, Nádasdy Ádám, Peer Krisztián, Petőcz András, Petrőczy Éva, Pintér Lajos, Sajó László, Somlyó György, Szabó T. Anna, Szálinger Balázs, Tandori Dezső, Térey János, Timár György, Tóth Krisztina, Tózsér Árpád, Zalán Tibor.

A zsűri által kiválasztott három verset, Beney Zsuzsáét, Szabó T. Annáét és Kukorelly Endréét Timár György franciára fordította, így a közönség a megnyitón két nyelven is hallhatta a legköltőibbnek talált alkotásokat.

Paul Dermée költő, szerkesztő André Kertészt az Au Sacre du Printemps-ban 1927-ben rendezett kiállítása alkalmával a vakokat vezető, segítő emberekhez hasonlítva Frère Voyant-nak, látó, látnok testvérnek nevezte. Olyan felfedező, vizuálisan minden újra fogékony, a környezetének újat mutató embernek titulálta, aki egyszerre rendelkezik a gyermek naiv rácsodálkozásával és a banális dolgok, pillanatok természetfelettivé varázslásának tudományával. Az olvasásról „szóló” képei a pusztán tényközlésen túl váltakozó eszközökkel — lírai bensőségességgel, érzelmi töltéssel, festői, illetve dokumentarista módszerrel, humorral, távolságtartással — egyszerre szólnak egy meghitt pillanatról, amely csak az olvasóé, de a fényképező minden tolakodást nélkülöző szelíd odafigyelése folytán sok év távlatából egy kicsit a miénk is. Kár, hogy egy saját kiadvány, katalógus segítségével nem tarthattuk nálunk Kertész varázslatos lenyomatait.

E. Csorba Csilla

Aki Szent György napján született

Jékely Zoltán (1913 — 1982) emlékkiállítás

„Világszél sepri az ember nyomát...”
„Világszél sepri a Föld felszínét.”
„Nincs meditáció, csak látomások.”
(Az utolsó szó keresése)

A kiállítás a 90 éves Jékely Zoltánra, a költőre, íróra, műfordítóra emlékezett. A Petőfi Irodalmi Múzeumra hagyományozott bútorok, személyné tárgyak, festmények, kéziratok, fotók segítségével megidéztük azt az „írószobát”, amelyben barátait fogadta, s műveit írta. Ahonnan sétálni indult a megszokott útvonalaira, például Budára, vagy barátaihoz egy kis beszélgetésre, vagy éppen Szentgyörgypusztára, Visegrádra, hogy kedvenc időtöltésének, a horgászásnak hódolhasson, és unokáival járja a természetet. S visszatérve könyvei, tárgyai, képei közé — talán kedves Schubert-lemezét hallgatva — írta tovább emlékeit, élményeit valóság és álom határán.

Jékely Zoltán írói-költői világa rendkívül gazdag, több műfajban — versek, regények, novellák, verses drámák, mesék mellett esszéikben, publicisztikai írásokban — jelenítődik meg.

Az átélés mélységével-közvetlenségével vall akár a *Nyugat* harmadik nemzedékéről — Weöres Sándorról, Takács Gyuláról, Kolozsvári Grandpierre Emilről, Jankovich Ferencről — verseivel, esszéivel jelezve figyelmét, vagy példaképéről, Kosztolányi Dezsőről s az erdélyi írók-költők nagyjairól, így Dsida Jenőről, Kuncz Aladáról, de a figyelemmel kísért kortársairól is, mint például Kormos Istvánról.

Fontosak és elemzendők a szellemi elődöket megszólaltató Csokonai-, Széchenyi-, Ady-tanulmányok, melyekben a szilárd erkölcsi magatartás kialakításának módjait fejtegeti, s ez igen fontos „ige” Jékely Zoltán írói palettáján. A sztoikusok felfogását fogadta el, akiktől mérsékelt lemondást, bölcsességet tanult, s eszméik nyomán vallotta: az okos önfegyelm és a megfontolt cselekvés viszi előbbre az eseményeket.

A szétszóródott magyarság kérdéséről — hogy miként pusztul a magyar történelem — *A marosszentimrei templomban* vagy *A Missa pro pauperibus hallgatása közben* című versekben tesz vallomást. (*A marosszentimrei templomban* című

vers kéziratmásolatát az OSZK-tól kaptuk meg ajándékként.)

Nagy gondolati verseiben (*Zrínyi földjén, Petőfi utolsó dala*) erős hangsúlyt kap az emberi élet végső kérdései iránt megnyilvánuló figyelem. Jékely Zoltán magyarázatot akar a történelmi és politikai események hátterének okairól, de a természetet és a létezés általános törvényeit is kutatja.

A természet korábban az álmvilág vagy nosztalgia termőföldje, kerete volt — később a szorongás forrásává válik. Nagy gondolati verseiben szuverén költői világ létesült, látomásos mítoszok épültek a képzelet csapongásai nyomán. Ezek a mítoszok az emberi létezés, az ember és a mindenség közötti kapcsolat általánosabb helyzetét közelítik meg, s mint a költői mítoszok, valamely filozófiai gondolat világ- és létértelmezését öltöztetik víziókba.

A költő végtelenség-élményét, létérzékiségének bölcséleti összefoglalását fogalmazza meg *Madár-apokalipszis, Ehnaton álma, Kirándulás a Húsvét-szigetekre, Múzeumlátogatás, Az utolsó szó keresése* című versei ben. Ezek közül a művek közül is bemutatunk néhányat a látogatóknak.

A menedékkereső költőről is kellett szólnunk, aki a természetben (*A Szentgyörgy-pusztai ház*), a szerelem-

ben (*Könyörgés félálomban*), az utazási élményekben (*Egy lányhoz, aki végigment a Via Appián*) és a szépségben (*Csunyinka tánca, Corona borealis*) talált megnyugvást. Az unokákkal készült fotók, a horgászfelszerelés, az úti emlékek bemutatása ezt a költőt jelenítették meg a látogatók előtt.

Helyet kaptak utolsó versei, amelyekben a tárgyias líra szólalt meg — látószólag valamilyen tárgyat, jelenetet ábrá-

zolnak, valójában a költő lelkiállapotát, közérzetét ismerhetjük meg például *A budai szobrok köszöntése, A 272. tárgy leírása* című versekben.

Műfordítói tevékenységét Rónay György jellemezte pontosan: „Jékely Zoltán műfordítói megbízatásait kedvel-kedvetlenül végezte, de az idegen költeményt egy nagy költő szuverenitásával és alázatával emelte föl a saját szférájába.”

Goethe *Faustját*, Thomas Mann *A kiválasztott* című regényét ritka költői átéléssel fordította, Széchenyi István *Naplójával* való találkozása esszéírói és lírai énjét is elmélyítette. Kézirattári gyűjteményünkben bemutatunk egy levelet, amelyet a Nemzeti Színház igazgatójának címzett, s amelyben egy fordítási előleget kívánt visszajuttatni, mert a *Faust* munkálatai miatt a *Mandragórát* (Machiavelli darabja) nem tudta vállalásának megfelelően teljesíteni.

Elégikus közérzet, történelmi és bölcséleti meditáció, kortársak és elődök iránti érdeklődő figyelem, sztoikus rezignáció, a költői nyelv nagy hangulati értékének bravúros ismerete és tisztelete jellemzi Jékely Zoltán irodalmi létét.

Kiállításunk ezt a különös világú, talán még ma sem értékének megfelelően ismert és elismert költőt, író, műfordítót

jelenítette meg Katulic László látványtervező segítségével, a család támogatásával születésének 90. évfordulója alkalmából.

Havas Judit

Majális Petőfivel, Hraballal, karikatúra-kiállítással és Jókai-bablevessel

Szubjektív beszámoló a Károlyi-palotából

Ferenczy Béni Petőfi-szobrának felavatása

A Múzeumi Világnap alkalmából, május 18-án a Petőfi Irodalmi Múzeum igyekezett valami igazán eredeti és szellemes programot összeállítani. Azon a vasárnapon délelőtt tíz óra már minden készen állt, s a Budapesti Fesztiválenekar négy kürtöse megadta a szignált az ünnepség kezdetére. Ferenczy Béni Petőfiről készített bronzszobra sokáig nem lelt megnyugtató helyre a Károlyi-palotában. Hosszú ideig a díszlépcsőnél állt, majd a földszinten, a Landerer és Heckenast nyomdagép mellett, később az emeleten a kiállítási terem előtt fogadta a látogatókat. Most végső házára lelt a palotakertben felállított talapzaton, avató beszédét Hubay Miklós író mondta el.

Az egész majális hangvételét s hangulatát meghatározták azok a kerti mulatságok és nyalánságok, amiket kifejezetten irodalmi ingyencsek számára gondoltunk ki: fényképezkedni lehetett hármával egy repülőgépfestmény ablakaiból kikukucskálva, amit Vékás Magdolna fotóművész egy régi eljárás, a cianotípia segítségével hívott elő néhány óra alatt. A negatívról a pozitív kép nem sötétkamrában, hanem napfényen hívódott elő. Két medencében halak úszkáltak, egyikből a

gyermek, másikkól a középiskolások és felnőttek horgászhattak, s a kifogott halat megfordítva könyvcímekre lehetett, amiknek meg kellett mondaní a szerzőjét. Aki a célbadobásban próbálta ki ügyességét, annak a dobásai nyomán leomló dobozok mögül előbukkanó regény-, illetve versrészletet kellett felismernie. Ezeken túlmenően kézműves foglalkozásokon vehettek részt a csemeték: írókról, költőkről képeslapot és könyvjelzőt készíthettek, Devecseri Gábor *Állatkerti útmutató* című versciklusából kiválaszthatták a fantáziájukat megmozgató lényeket, s ezek maszkjait megcsinálhatták.

Rendhagyó tárlatvezetésekre kértünk fel neves szakembereket: Dávid Ferenc művészettörténész a palotasor termein kalauzolta végig a látogatókat, Nagy Gáspár Kossuth-díjas költő a Jékely-tárlaton, Kelecsényi László irodalomtörténész pedig a Jókai-kiállításon.

A palotasor termeiben még kettő program szól kifejezetten a gyerekeknek, ám ezeken az őket kísérő szülők is részt vehettek. Békés Pál író vezetésével Nagytomondó versenyt rendeztünk déltől a Vörös szalonban, ahol Háy János

történeteit is túlszárnyaló mesék kitalálásával lehetett jeleskedni. Három órakor Huzella Péter *Merre van Garboncia?* címmel adta elő zenés-verses műsorát, a gyerekeket is bevonva a játékba.

A palotakert nagyszínpadán helyet kapó műsorok között zenei és színpadi műfajok egyaránt szerepeltek. Délelőtt a Székely Műhely lépett fel, a magyar költészet klasszikusainak és kortársainak verseit akusztikus, világzenei hangszerelésben adták elő, megszólalásuk dinamizmusa és telt hangzásuk magával ragadta a közönséget. A zenekar öt tagból áll — Dara Vilmos, Huszárszky Mihály, Ke-

resztény Csaba, Székely Gábor és Tábi Tamás —, eddig két műsoros CD-jük jelent meg. Őket követte Oravecz Péter összeállította fiatal magyar költők verseiből, akik maguk olvasták fel műveiket: Grecsó Krisztián, Király Levente, Székely Szabolcs, Szentmártoni János és Tolvaj Zoltán. Délben Balázs Géza vezetésével nyelvi vetélkedő következett, amelyben főként nyelv- és művelődéstörténeti kérdéseket tett fel a hallgatóság, a helyes választ adók sárga lapot kaptak. Akinek sikerült kettőt összegyűjtenie (no nem piros lapot s ezzel a játékból való kiállítást, hanem), egy múzeumi kiadványt s egy tábla csokit nyert. Aki az irodalmi ingyencségeken túl más táplálékra is vágyott, az Jókai-bablevessel, illetve virslivel és sörrrel csillapíthatta éhségét-szomját.

A délutáni program dzsesszkonzerttel vette kezdetét kettőkor, a Trio Midnight — Oláh Kálmán zongorán, Egri János bőgőn, Lakatos Pecsek András dobos — muzsikált a kerti színpadon, vendégük a szaxofonos Borbély Mihály volt. Háromtól a szépirodalomé volt a terep: „*Kezdetben volt a kert*” címmel, a bibliai teremtéstörténetre rájátszva, neves szer-

zők olvastak fel írásaikból a kert témája köré csoportosítva. Az irodalmi „kertelés” résztvevői: Garaczi László, Kukorelly Endre, Erdős Virág, Petróczi Éva, Parti Nagy Lajos és Závada Pál, instrálójuk, a műsor szerkesztője Werntzer Julianna, a múzeum munkatársa, néhai költők, írók műveit Moldvai Kiss Andrea színművész nő szólaltatta meg mintegy elbújva a kertben, csak hangját hallatva.

Két színházi előadás képviselte a dráma műnemét, mindkettő epikai műfajok átdolgozásával jött létre. *Kedves Jankóm, öcsém Sandri!* címmel a múzeum névadójának és Arany Jánosnak a barátságát színre vivő kamaradarabot adtak elő a díszteremben fél öttől. Az előadást Petőfi és

Arany levelezése nyomán Balatoni Monika szerkesztette és rendezte, a két költőt Németh Kristóf és Sziki Károly formálta meg, a zenei anyagot Liszt műveiből válogatták. Az előadás erénye, hogy érzékeltetni tudta a két különböző személyiséget és mentalitást, Petőfi vehemens lobogását és gyakran ironikus megjegyzéseit, Arany magára erőltetett higgadságát, lakonikus megállapításaiiban megmutatkozó sztoikus életszemléletét. A másikat egy barátokból verbuválódott társulat, Az európai reneszánsz

Oravecz Péter és barátai a kert színpadon

tisztelői adták elő a kert színpadon este hattól. Bohumil Hrabal kisregényének színpadi változata, a *Táncórák idősebbeknek és haladóknak* Lengyel Ferenc rendezésében volt látható, a szereplők — Kiss Eszter, Kocsis György, Lengyel Ferenc, Oberfrank Pál, Sipos András és Szerémi Zoltán — interaktív módon játszottak: egy cseh sörözőben rendszeresen összejönnek a haverok, sörözgetnek, s megelevenedik Hrabal egyetlen véget nem érő mondatból álló története, miközben a „Sej, haj Rozi, vasárnap kirán-

dulunk” kezdetű ominózus dalt adják elő különféle zenei stílusokban, hangszerekkel is kísérve. A söröskorsókból a közönség soraiba is jutott.

A további megzenésített versekre vágyók Arany János legkedvesebb dalaiból hallgathattak egy csokorra valót a Musica Historica együttes tolmácsolásában. A díszterem záróprogramja Kishonti Ildikó sanzonestje volt, élvezhettük a művésznő telt hangját és dzsesszes előadásmódját.

A majális alkalmából múzeumunk különleges kiállításokkal rukkolt elő. A Lotz-teremben olyan relikviákat, apróságokat, személyes tárgyakat állítottunk ki, amelyek a tárlatainkban nem szoktak helyet kapni: láthattuk Kölcsey gondolkodásait, Ottlik íróasztalát, Babitsék dominóit, Szendrey Júlia halotti hajtincset vagy Németh László vérnyomásmérőjét. A Kaputárlat régebbi rendezvényeinken készült fotókból állt össze, az *Így kertelnek ők!* a palota falán írókat, költőket vonultatott fel a kert közegben. Ehhez játék is kapcsolódott, fel kellett ismerni a képeken szereplőket, s az első három helyezett hazavihette a kiállítás darabjait. A *Toalett-tárlat* a földszinti mosdó előterében kapott helyet, a múlt század elején használatos tisztálkodási szereket és öltözködési kellékeket

Az irodalmi „kertelés” szereplői

Hrabal: Táncórák idősebbeknek és haladóknak

vonultatott föl: hölgyektől például hajkefe, fésű, hajtűk, púdertartó szelence, parfümös üveg, parfümfűző, arcpirosító,

hajháló, fülklipsz, gyöngysor, férfiaktól bajszkötő, férfi hajháló, keses borotva, pamacs, arcszappan, keménygallérok,

kézelők, borotválkozótűk sorakozott a tárlókban. A falakon dívatképek, reklámplakátok, újságreklámok színes másolatai voltak láthatók. A nap folyamán két karikaturista, Békési Joe és Zsoldos Péter „gyorsportrékat” készített az írókról, költőkről, irodalmárokról, s a vállalkozó szellemű látogatókról. Este rögtönzött kiállításon tettük közzé huszonnégy karikatúrájukat *Írók görbe tükörben* címmel, amit Fráter Zoltán irodalomtörténész nyitott meg. Bízunk benne, hogy egész napos programsorozatunk minden korosztály számára tartogatott érdekes és kellemes pillanokat, s a következő évben újra meg szeretnénk rendezni az irodalmi majálist, nem titkolva hagyományteremtő szándékunk.

Sulyok Bernadett

Szabadba csalogató Családias hangulatú majális a Múzeumkertben

A Petőfi Irodalmi Múzeum idén is „felverte sátrát” a Múzeumok majálisán a Magyar Nemzeti Múzeum kertjében május 17-18-án. Nyolcadik alkalommal rendezték meg e hétfélig programot, amely szorosán kötődik az ICOM (International Council of Museums — Múzeumok Nemzetközi Tanácsa) által több mint fél évszázada meghirdetett Múzeumi Világnap — május 18. — eseménysorozatához. Az idei mottó: Múzeumok és barátai. Ezzel arról szeretnék a látogatókat meggyőzni, hogy a múzeum nem pusztán porosodó kulturális emlékek tárháza, hanem napjainkban is alkalmas feltöltődésre, művelődésre, igényes szórakozásra. A múzeumok képviselői kötetlen hangulatban oszthatták meg egymással gondolataikat, felvethették a további együttműködés lehetőségeit.

A Pulszky Társaság — Magyar Múzeumi Egyesület 1989-90-ben alakult meg a múzeumi terület szakembereinek kezdeményezésére. Kezdetől fogva fő céljának tartja a nemzeti kulturális örökség jelentős részét őrző és közkinccsé tevő múzeumok és a bennük tevékenykedők érdekeinek megfogalmazását, képviseletét. 1995 óta az ő kiadásukban és szerkesztésükben jelenik meg a *Magyar Múzeumok* című negyedéves folyóirat, amely ismerteti és népszerűsíti a múzeumokban folyó sokirányú és sokszínű munka minden területének aktuális kérdéseit és eredményeit.

1997-ben az egyesület kezdeményezése nyomán indult útjára „Az év múzeuma” pályázat, melyre ez évben a Petőfi Irodalmi Múzeum is beadta anyagát. A május 17-i eredményhirdetésen oklevélben ismerték el a gyűjtemények elektronikus nyilvánartása terén elért eredményeit.

A PIM felkérésére a Misztrál együttes lépett fel az Arany János-szoborszínpadon szombaton 13 órától. A zenekar mindhárom tagja — Heinczinger Miklós, Tóbisz Tamás, Török Máté — a Dévai Nagy Kamilla által alapított Krónikásének előadóművész-képző iskola hallgatói voltak. Dalaikkal elsősor-

ban érzések, gondolatok, hangulatok kifejezésére törekszenek, egyszersmind a versek népszerűsítésére a zene segítségével, akusztikus hangszerelésben. Így ötvöződik előadásaikban a történelem, a hagyomány egy gyökereiben magyar, mégis modern dallamvilággal. A versszövegek olyan klasszikus költők tollából származnak, mint Ady Endre, József Attila, Kassák Lajos, valamint határon innen és túl élő XX. századi és kortárs költőktől. Az napi műsoruk címe, a *Cinkenym* (Pusztai Sándor verse) a költészet, s általában a művészet, az alkotó tevékenység megmaradási esélyeire utal. Tulajdonképpen maga az emberi élet is, metaforikus értelemben, úgy múlik el, hogy csupán „cinkenym” marad utána. Dalaikat az énekhang mellett cselló, gitár, ütőhangszerek, furulya, mandolin, kortemuzsika, szájharmonika színesítette.

A Múzeum sátrában az érdeklődők kiadványainkat vásárolhatták meg, valamint szóróanyagokból tájékozódhattak intézményünkről és rendezvényeinkről. Változatos gyermekeknek szóló programokkal készültünk. Az általános iskolások számára kézműves foglalkozásokat tartottunk szombaton és vasárnap is. Készíthettek illusztrációkat versekhez, mesékhez, sőt egy kis mesekönyvet is összeállíthattak, csinálhattak maszkokat Devecseri Gábor *Állatkerti útmutató* című műve alapján, valamint képeslapokat és könyvjelzőket. Vasárnap délután Havas Judit versekkel és irodalmi játékokkal várta a gyerekeket *Útibatyó* című műsorával, amelyben a Múzeum gyűjteményeire épülő játékok szerepeltek.

Azt hiszem, idén is színes kavalkádban lehetett része annak, aki ellátogatott a Múzeumkertbe ezen a hétfélig, rendkívül sokszínű programokkal készültek a kiállítóhelyek, a kézművesek és a gyermekfoglalkozások vezetői. Talán az Arany János-szoborszínpad esti fellépőinek repertoárja lett kicsit haloványabb a tavalyinál.

S. B.

Barátság, humor, sörfolyam

Színház és interaktív kerti mulatság a Petőfi Irodalmi Múzeumban

Az Irodalmi majális nagyon kellemes meglepetéseket tartogatott a színházkedvelő látogatók számára is. Egy szórakoztatóan komoly és egy komolyan szórakoztató darab került színre a patinás épület dísztermében, illetve a palota kertjében. Az előbbiben a Felolvasó színpad újabb állomásaként egy dokumentumjátékot láthatott a közönség, Arany János és Petőfi Sándor levelezése jelent meg dramatizált formában a szemünk előtt. Az utóbbiban pedig egy igen harsány, de a viccek és adomák között-mögött megbúvó gondolatokkal teletűzdelt Hrabal-művön szórakozhatott a nagydémű.

Aki a *Kedves Jankóm, öcsém Sandri!* — *Barátok között Szalontán és Pesten* című egyfelvonásost megtekintette, annak kellemes csalódásban volt része; ugyanis nem ímmel-ámmal leporolt levelek didaktikusan előadott tartalmával ismerkedhetett meg, hanem a kellem és a szellem találkozásának kifejeződéseivel szembesülhetett.

A két géniuszt Németh Kristóf (*Petőfi Sándor*) és Sziki Károly (*Arany János*) testesítették meg, kellő átéléssel, szerepüket mégsem túlkalibrálva. Érzelmektől fűtött, mégis sallangmentes játékuk meggyőzően hatott a közönségre. (Külön szerencse, hogy mi, nézők „barátok közt” voltunk, Németh Kristóf pedig barátja mellett — jegyezhetjük meg, ha az alcím ominózus szókapcsolatának egyéb asszociációján kívánunk élcélődni. Már csak azon okból is, mert az ifjú színész túlságosan tehetséges ahhoz, hogy a nézők csupán szappanoperák stábilistájáról ismerjék a nevét!)

A korhű díszletek között egy legendás ba-

ráság epizódjai elevenedtek meg, találkozhattunk a humorát megcsillantó, ironikus Arannyal és az adomázó, tisztelettel csipkelődő Petőfivel. Kitűnően nyomon lehetett követni a műben a barátság stációit, miként is vált a két költő között meglévő erős szimpátia egyre szorosabb barátsággá.

Külön fel kell hívjuk a figyelmet Balatoni Monikára: az ifjú hölgy dramaturg-„agytröszt”-rendezőként kreálta a darabot. Neki és a színész uraknak hála kedélyes és értékes előadás született a művés „alapanyagból”.

A múzeum kies kertjében, a hatalmas gesztenyefák alatt sokkal frivolabb és harsányabb előadásban vehettek részt a nézők. Nem véletlenül írtam, hogy vehettek részt, ugyanis — közkeletű szóval élve — interaktív produkciót élvezhettek végig azok, akik Bohumil Hrabal *Táncórák idősebbeknek és haladóknak* című kisregényének adaptációját mulatták át a koraestére megenyhülő levegőjű környezetben.

Az európai reneszánsz tisztelői társulat „fedőnevű” formáció vérbőnzseniális színészei ugyanis bevonták a

publikumot is a játékba, színésznő-felhasználónó kollégájukkal sört osztogattak szét, és önfelelt „Jó egészség!” koccintó-vezényszóval biztatták ivásra a hosszú padoknál, asztaloknál helyet foglaló igen tisztelt nagydéműt.

A változatosan lüktető ének — zene — tánc fergeteges hangulatot teremtett a szabadtéri színpadon. A frivol, mégis komoly tartalmú adomákban tobzódó cseh humor, a közvetlenség, az egész édes-bús „Közép-Európa-feeling” hatást gyakorolt a közönség minden egyes tagjára.

A vidám kis csapatot Kiss Eszter, Kocsis György, Lengyel Ferenc (aki rendezői szerepben is jeleskedett), Oberfrank Pál, Sipos András és Szerémi Zoltán alkották — no meg a tisztelt publikum, pontosabban annak szerepléstől nem ózdkodó, „sörhevíletől” fellelkesült része.

Véleményem szerint bátran lesozgezhetjük, hogy a két színielőadás méltó szeletei voltak az összességében is remekre sikeredett Irodalmi majálisnak.

Unger Zsolt

Az európai reneszánsz tisztelői társulat

Ady Endre egykori lakása

„Itt költő fog dolgozni”

Az 1910-es évek derekán egy ifi-asszony, nevezetes Ady Endrének Boncza Berta merész álmokat szövöget: a vidéki nyugalomhoz szokott íróember férjének méltóbb otthonát kíván teremteni, mint a világ nyüzsgésétől elzárt csucsai várkastély. Pest az irodalmi és a társadalmi élet központja. Föl kell tehát költözni Budapestre, s megvalósítani a kettős célt: saját lakáshoz juttatni Adyt, s fővárosi élethez önmagát. Már csak azt a bizonyos pesti otthonnak valót kell föllelnie! A sors kegyetlen módon, de segíti terve végrehajtását, 1917 januárjában meghal apja, Boncza Miklós, aki a *Magyar Közigazgatás* című hetilap szerkesztőségét Pesten, a Veres Pálné utcában működtette.

„Apám halála után elhatározom, hogy most lehetőségeim is rendben vannak, nem hagyom tovább Adyt Hotel-hányódásban élni, de lakást teremtek neki. Az Apám Veres Pálné utcai kis lakása nagyon megfelelő, s mert ők nem akarják redakciónak megtartani, én lekötöm magamnak.”

„Nem lesz nagy lakás, de kényelmes, meleg és a mienk. Első emeleten, villany, gáz, lift, és központi fűtés, a város szívébe és mégis csöndes helyen. Egy kis hallszerű előszoba, három lakószoba, fürdő, konyha, kamra, cselédszoba és egy kis balkon. Nem túl nagy, hosszukás alakú szobák, de nem is levegőtlenek, s ami rendkívül bájos, az ajtók, ablakok és falak hófehérek lesznek.”

„A közbeeső szobából egy ebédlőszerű Biedermayer szalont tervezek... egy hatágú régi gyertyatartós bronzcsillár, egy fiókoszekrény, rajta két régi ezüst girondol... egy szép kis szintén korabeli üveges kredenc, pár régi családi kép, egy üveges vitrin, benne eléggé jól fejlődő porcelángyűjteményem. A szoba közepén egy egytálpú kerek asztal és egy Nagymamától kapott, gyönyörű, régi hajlított lengyelországi garnitúra. Pasztellék selyembrokáttal szeretném behúzatni...”

„Bandi szobájába jön egy szép régi ágy, egy kis toilette, két szekrény, egy persával terített nagy dívány; sok párna, egy nagy fotel, egy szép íróasztal, sok könyvespolc és sok színes könyv rajta. Az ablakon fehér kalotaszegi függönyök... s az íróasztalon egy szép régi

álló Cloisonné lámpa nagy, matt zöld ernyővel.”

„Az én szobám rózsaszín és lila — szóval mauve. Lesz benne egy nagy, sokfiókos, könyvrekesszes és íróasztalos secretaire. Egy nagy karosszék, virágos brokát, egy kis munkaasztal, egy nagy szekrény, egy álló toilette-tükör, egy toilette és — egy — régi óriás kettőságy, ami nappal díványszerűn vetődik be és sok-sok színes párna van rajta... egy nagyon szép virágos ernyőjű régi rocócó talpaslámpa.”

Az aprólékos tervezgetés, az időt, fáradságot nem sajnáló felkutatása a lakás bútorzatának, s mindenekelőtt Csinszka kiváló ízlése meghozza a várva várt eredményt: Ady és felesége 1917 őszen beköltözhet a Veres Pálné utcai kis lakásba. Csinszka szorgos munkája komoly sikert arat az otthonukban megforduló vendégek, barátok körében. Dénes Zsófia a házatávon jóleső érzéssel nyugtázza: „Nincs benne rendkívüliség, még csak határozott egyéniség sem, de a különködés és modorosság is elmaradt. Ami úszik rajta, az eldönti jellegét: az a biztosságérzés... fölösleg, általában, semmiben sincs, inkább bizonyos tartózkodásra hajlás a lakásképp egész felépítésében. Bravó...”

Az álmom megvalósul, ám a közös otthon váratlanul kiüresedik. Ady Endrétől egy egész ország vesz búcsút 1919 januárjában.

Szerencsére a lakás története nem zárul le a költő halálával. A Petőfi Irodalmi Múzeum 1977-ben, Ady Endre születésének századik évfordulóján emlékmúzeumot nyit a lakásban, a lehetőségekhez mérten helyreállítva az eredeti berendezést, megidézve Adyék pesti otthonának hangulatát. Akik ellátogatnak a költő lakásába, fellelhetik mindazt, amit Csinszka nagy gonddal, töretlen lelkesedéssel egyberendezett, megteremtve azt a miliőt, amelyben „költő fog dolgozni”. Az ötletek, láthatjuk, megvalósultak. Szem-

revélelezhetjük a biedermeier szalongarnitúrát, a gyarapodó porcelángyűjteményt, a perzsákkal terített díványt, a kis szekreteret.

Az Ady Emlékmúzeum ettől az évtől kezdve egyre bővülő programokkal (a két legutóbbit említve: Gazdag István Ady-kutató előadása, illetve Dinnyés József estje megzenésített Ady-versekből) irodalmi délutánokra, zenés beszélgetésekre látja vendégül az érdeklődőket, örömmel ad helyet rendhagyó irodalomórának iskoláscsoportok számára, s mindazokat szeretettel várja, akik szívesen elüldögélnek Ady-verseket olvasva a költő egykori otthonában.

(Az idézetek a következő kötetekből valók: Dénes Zsófia *Élet helyett órák*, Fráter Zoltán *„Nincsenek itt már farsangi hajnalok”* és Csinszka *Életem könyve*.)

Hornung Barbara — Szlabóczky Mercédesz

Egy erdélyi folyóirat estje A Korunk bemutatkozása Budapesten

Történelmi esélyek címmel tartott bemutatkozó estet a *Korunk* 2003. áprilisi 4-én a Károlyi-palotában, a Petőfi Irodalmi Múzeum meghívására. A kolozsvári folyóirat már visszatérő vendégnek számít a Károlyi-palotában, évfordulós megemlékezések, közösen szervezett konferenciák, könyvbemutatók kötik a Petőfi Irodalmi Múzeumhoz és székhelyéhez.

Ezúttal a bemutatkozás sajátos formáját választotta a szerkesztőség: Ratzky Rita főigazgató felvezető szavai után nem maguknak a friss lapszámoknak, kiadványoknak a hagyományos értelemben vett bemutatója zajlott a szép színpadon összegyűlt közönség előtt, hanem inkább annak a problémakezelésnek, megközelítésmódnak a bemutatkozása, amely általában a *Korunk*-lapszámokat és *Korunk*-kiadványokat jellemzi. A lapban rendszeresen jelenlevő szerzők,

Az előadó Poszler György akadémikus

egyetemi professzorok tartottak előadást arról, ami az est címe — múltba, jövőbe vetített —, a *Történelmi esélyek* kapcsán megfogalmazódott bennük. Poszler György akadémikus és R. Várkonyi Ágnes történészprofesszor inkább a történelmi és személyes múlt összefüggései között helyezték el a szókapcsolatot, Balogh András egyetemi tanár pedig az átrendező európai geopolitika magyar és erdélyi vonatkozásait emelte ki előadásában. Kántor Lajos főszerkesztő, illetve Cseke Péter és Balázs Imre József szerkesztők ismertették néhány szóban, szintén a „történelmi esélyek” nézőpontjából a friss *Korunk*-lapszámokat: a Bolyai Jánosról, az európai integrációról, a sztálinizmusról, illetve a jelenkori hiedelmekről szóló tematikus összeállításokat. A helyszínen megvásárolhatták az érdeklődők azt az évfordulós konferencia-kiadványt is (*Erdélyről Európában — mítosztanulmány*, a *Korunk* Baráti Társaság kiadása), amelynek több szerzője jelen volt az esten. A kötet azokat az előadásokat gyűjtötte egybe, amelyek 2001-ben, a folyóirat megalapításának 75. évfordulója alkalmából

hangzottak el Budapesten és Kolozsváron.

A kilencvenes évektől kezdődően, Kántor Lajos főszerkesztővé válása óta a *Korunk* évente tizenkét tematikus súlypontú lapszámot jelentet meg, ezek mellett természetesen jelentős tér jut a lap arculatát biztosító állandó rovatoknak, valamint az irodalmi anyagnak is. Noha a *Korunk* nem csupán irodalmi lap, hanem a kultúra, a művészet, a

tudomány minden ágazatát igyekszik átfogni — többek között ebben követve a Kassák Lajost, József Attilát, Illyés Gyulát, Faludy Györgyöt és másokat szerzői között tudó, két világháború közötti Dienes László- és Gaál Gábor-féle *Korunk* szerkesztési koncepcióját —, továbbra is jelentős szerepet szán hasábjain az irodalomnak. Az elmúlt évtizedben több tematikus blokkot szentelt kimondottan irodalmi kérdéseknek, ezek közül kiemelkednek az *Irodalomtörténeti szemléletváltás* (1992. 8.), az *Irodalmunk határai* (1993. 6.), az *Erdélyi irodalombírálat* (1994. 8.), a *Tamási — Mítosz* (1997. 8.), a *Hamlet százada* (2001. 6.), illetve a *Megíratlan kritikák — Íródió irodalom* (2001. 11.) című számok, amelyek jellegükénél fogva egy-egy tematikus tanulmánykötet funkcióját is betöltik. A lap irodalmár munkatársai között egyaránt jelen voltak-vannak a pályakezdők, illetve a Kossuth- és Nobel-díjas (vagy később azzá vált) írók. *Téka* című rovatában rendszeresen szemlézésre kerülnek a frissen megjelent könyvek, állandó rovataikban Balázs

Imre József (1999), Demeter Szilárd (2000-2002), illetve Visky András (2003) követték figyelemmel az irodalmi-kulturális mozgásokat, publikációkat.

A teljes magyar nyelvterületet átfogó, nagy horderejű vállalkozásba kezdett a *Korunk* 2001-ben: több mint száz költőt, irodalomtörténészt, kritikust kérdezett meg arról, hogy melyiket tartják a huszadik század tíz legszebb magyar versének. Az anketra beér-

kezett, kisesszékkel kísért száznegy választ összesítéséből az derült ki, hogy a „szakmai” közvélemény Kosztolányi Dezső *Hajnali részegség* című versét tartja a legkiemelkedőbbnek. A játékként kínált, ám eredményét tekintve reprezentatív anketra beérkezett válaszokat *Versék versenye* címmel közölte a lap 2001-es és 2002-es évfolyamában, *A teremtmények arca* címmel pedig kötetben is megjelentette, a legszebbnek talált versekkel egészítve. A *Korunk* kiadója, a Korunk Baráti Társaság egyébként 1992 óta több mint ötven címmel — főként tanulmány- és esszékötetekkel — volt jelen a könyvpiacra. Szerzői között ott találjuk Lászlóffy Aladárt, Kovács András Ferencet, Láng Zsoltot, Kibédi Varga Áront, Láng Gusztávot.

A lap jelenlegi szerkesztési elvei lehetővé teszik egyfajta intellektuális problématerkép körvonalazását. A tematikus szerkesztés előnye, hogy az egyes összeállítások kevésbé évülnek el: hónapok, évek múltán is releváns lehet, hogy mi jelent meg a *Korunk*ban a feminizmus, az erotika, a képzőművészet, a film, a levéltárak, közgyűjtemények vagy akár a populáris kultúra kapcsán. Ily módon az egyes lapszámok egyszerre kapcsolódnak a közvetlen aktualitásokhoz a lap állandó rovatai révén, illetve azokhoz az általánosabb érvényű problémákhoz, amelyek a *Korunk* olvasóközönségét hosszabb távon is foglalkoztatják.

Balázs Imre József

Kozma Éva rovata

Búcsú két kiállításunktól

„Költő hazudj, de rajt' ne fogjanak”

Ezen a kiállításunkon megismerhettük Arany Jánost, a „nemzeti” költőt, aki a romantika korában fogalmazta meg a nemzet épülésére szolgáló történetét. Hősei, a Tolditól kezdve Attilán keresztül a nagy királyokig, Szent Lászlóig és Mátyásig, egyaránt a nemzet dicsőségét, nagyságát, európai elfogadottságát mutatják be. Legnépszerűbb alkotásai a balladák, ezek történelmi darabjaival a nemzet ügyét kívánta szolgálni, erősíteni a nemzeti öntudatot, erkölcsi erejét, jövőbe vetett hitét. Zichy Mihály szép illusztrációi egészítik ki a bemutatott költeményeket.

A terem belső részében időskori versei jól tükrözik érzelmi vívódásait.

Vélemények a kiállításról:

A Petőfi Irodalmi Múzeumban folyó értékmentő, érték tudatosító áldozatos munka előtt mindenkinek fejet kell hajtania!

Köszönjük ezt a gyönyörű Arany kiállítást is! R. Takács Olga Jóként az a szemlélet tetszik, hogy a nemzeti-epikus Arany mellett, az utolsó évek költői világát is megismerhetjük. Szép kiállítás!

Szeretettel: Váradi E.

Nagyszalontai születésű lévén, gratulálok a kiállítás szervezőinek, közreműködőknek. Mindég melegség tölti el a szívemet, ha otthoni szülőitekről megemlékeznek.

Köszönettel: Körösi Erzsébet

Aranyhoz méltó a kiállítás: intelligens, csendes, szolid, értekes.

Nagyon meghapott a Szent László-festmény, az „elhelyezés” is hozzájárul ehhez.

Köszönjük munkájukat! Bicskéről-Pestről: Komon család

Mint Nagyváradi egykori szülője — ily módon Arany János „földije” —, meghatódva és kegyelettel adóztam lélekben, nemzetünk legnagyobb költője előtt.

Papp László, Svédország

Pápai Református Gimnázium diákjaiént nagyon telemelő és érdekes élményben volt részünk. Köszönjük a „felkészítést” a versenyünkre.

Tébesz Anikó és Tamási Éva

Egy emlékezés-kiállítás Arany Jánosról mindenkor aktuális: segít, tanít magyarnak maradni!!

Nádas István, Hédekvár

Örömmel tisztelgünk a nagyszalontai génius szodró emléke előtt.

Rusz család

A kiállítás méltó tisztelgés Arany szelleme előtt!

Mint idén Kodály-ösztöndíjas zeneszerző, Arany saját szerzésű dallamait dolgoztam fel férjfeleimre. Ki gondolta volna, hogy a zenét is ennyire szerette a „Tamburás öregúr”? Persze, hallatszik a kítűnő verselésből. Vallom, hogy a művészetek összetartoznak, a versek ihlette képek, szobrok, zenék bizonyítékai annak, mennyire gondolatébresztő Arany műve — s e kiállítás milyen jól rávilágít erre az összekapcsolódásra!

Köszönettel: Kapi-Horváth Ferenc

Rendkívüli igényességével a kiállítás a lelki finomságot is neveli, hifejzetten alkalmas rá. Major K.

46 éve szándékomban volt a Petőfi Irodalmi Múzeum megtekintése, végre sikerült. Nagyon értekes és gazdag kiállítás. A világon élő minden magyar jöjjön el és nézze meg.

Frank L. Maeheuzie, Vancouver BC Canada

„Ki látott engem?”

A közelmúltban zártuk Ady születésének 125. évfordulójára rendezett, az egész életművet átfogó kiállításunkat. A látogatók megismerhették Ady életének fontos helyszíneit, bemutattuk képekben, versben, prózában munkásságát, lehetőség volt életrajzi és irodalmi dokumentumok, apró relikviák elhelyezésére. A tematikus kiállításon látható volt a szülőföld, a nagyváradi évek eseményei, Budapest és Párizs, a nagy szerelemhez, Lédához fűződő emlékei. Késői házasságának versben és relikviákban megjelenő dokumentumaiból Csucsát és feleségét, Csinszkat már a háborús időszakból ismerhettük meg. Ady temetését egy korabeli híradó idézte fel, a képet csónakos fejfája zárta, a tárlatot Latinovits által mondott csodálatos Ady-versek gazdagították.

Vélemények a kiállításról:

Nagyon igényes, szépen megtervezett és megalósított kiállítás.

Szűrből örültünk neki, gyönyörködtünk benne. Elfeleltem közben a mindennapi nehézségeket. Köszönjük! Király Krisztina

Ki látott engem? — kérdezi Ady. Én láttam, és szívem mélyéig éreztem Őt, feltámadt bennem. Egy Adyt igen-igen szerető tanár

Egerből: Hanginé

Credeti, sok gonddal és hozzáértéssel rendezett az Ady-kiállítás.

Szépek a Latinovits-szavak, hár, hogy a szomszédos Mándy-teremből áthallatszik a rusli-zenével aláfestett film. De azért köszönjük. Szöcs Magdolna

Latinovits hangját hallgatva, mintha Adyt hallanánk, s itt van kamnyújtásnyira az egész élete is! Köszönjük! Albicz család

Köszönöm ezt a tartalmas kiállítást, melyet Adyért rajongó leányom megnézhetett és megérintette őt a versein túl a személyes tárgyakkal látványra. Dobóné Jorgó Anikó, Szombathely

A magyar ugar géniuszára emlékezve, a 125. évforduló pazar kiállításához. Rusz család

Mindenki, aki irodalmat tanul, vagy olvas, csak a műveket látja. Ez a múzeum nagyszerű lehetőséget nyújt, hogy bepillantassunk nemzetünk nagyjainak életébe is. Köszönjük! Hunfalvy János

Remélünk egy olyan Magyarországot, ahol Ady Endre mindig érték marad. Veszprémből: Vajna Nóra, Varga Klári

Hiába, Ady Endre a legcsodálatosabb költők közé tartozik. Mi láttuk és megszerettük.

Pápai Református Kollégium Gimnáziuma

Nagy örömmre szolgált ez a kiállítás. Csodálatos! Ady rajongója vagyok. Amikor Párizsban jártam, ott is rá gondoltam.

Fűgh Rezsőné

Sok szép és értelmes dolgot láttunk, gyönyörűek a kiállítások, mindez segít majd az érettségün is! Jövünk máskor is!

10. b. o. tanulói

Itt ebben a múzeumban ismét hangsúlyozottan éreztem, hogy magyar vagyok — Istennek hála. A kiállítás nagyon jó, a Mellocco Ady-oltára csoda és ámulat.

Matolcsy Zsigmondné

Igen! — fel kell hírní a figyelmet, hogy láthassák azok is, akik kevéssé ismerik! Tisztelettel adózom a nagy ősnak, kinek közös családi örökségét hordozom, örzöm.

dr. Ady Endre, dr. Ady Endréné

Palotakerti nyáresték

Új programsorozat a Petőfi Irodalmi Múzeumban

Az irodalmi múzeum eddig is közkedvelt találkozóhelye volt a kultúra- és művészetkedvelőknek Budapest belvárosában, a klasszicista Károlyi-palotában. A nyár folyamán kiállításaink és irodalmi estjeink mellett szabadtéri koncertekkel és előadásokkal várjuk a palotakertbe látogatókat; a programok mindegyike este fél 8-kor kezdődik.

A klasszikus zene kedvelőit négy komolyzenei hangverseny várja. A MÁV Szimfonikus Zenekar június végén és augusztus végén lép fel egy Beethovenesttel és egy bécsi klasszikus esttel, utóbbin Mozart, Haydn és Beethoven művei csendülnek fel. Július elején a Budapesti Vonósok Vivaldi és Csajkovszkij egy-egy darabját adják elő. A Liszt Ferenc Kamarazenekar, amely nemcsak a magyar, hanem a világ zenei életének élvonalába tartozik, s repertoárja az egész zeneirodalmat felöleli, augusztus 3-i hangversenyén Marcello, Mendelssohn, Dvorák, valamint Wolf Péter átiratában Liszt Ferenc darabjait szólaltatja meg. Fennállása során több mint kétszáz hangfelvételt készített különféle cégekkel, a legtöbbet a Hungarotonnal, ahol átvehette az egymillió példányszám után járó emléklapokot. Párizsban három alkalommal nyerte el a francia Académie du Disque nagydíját, és Magyarországon több felvétele kiérdemelte az „Év hangfelvétele” címet. Tagjai nemcsak Európában, hanem az Amerikai Egyesült Államok és Kanada 260 városában is felléptek, valamint dél-amerikai és japán koncertsorozaton is voltak. Első művészeti vezetőjük, Sándor Frigyes meghatározó szerepet játszott a zeneakadémistákból alakult kamarazenekar munkájában. 1979-ben bekövetkezett halála óta a koncertmester

Rolla János vezeti az együttest, aki elsősorban kamaramuzsikusként vált híressé; a magyar zenei kultúra hazai és külföldi megismertetésében szerzett érdemei elismeréseként többek között Kossuth-díjat kapott. 1991 óta az Óbudai Társaskörtek tekintik otthonuknak.

A dzsessz műfaj rajongóinak szintén négy estét szentelünk. Júliusban a Szakcsi Trió, a Pege Quartet blues - swing - latin - rock koncertje lesz műsoron, augusztusban a Dresch Mihály Quartet lép színpadra. Július 13-án igazi csemegének lehetnek fültanúi, Vukán György zongorista és Horgas Eszter fuvola-művész közös hangversenyén. Vukán György már gyermekkorától, több mint negyven éve koncertezik, eleinte mint klasszikus, az utóbbi évtizedekben főként mint dzsessz-zongoraművész, trió formációban és szólístaként egyaránt. Nagy sikert aratott a Liszt Ferenc és Erkel Ferenc Kamarazenekar számára, valamint a Magyar Szimfonikus Zenekar számára írt darabjaival, szerzett több mint száznegyven filmzenét, három balettot, kamara- és versenyműveket, megzenésítette mind a százötven zsoltárt. A Creativ Art Jazz Trio-val és a Liszt Ferenc Kamarazenekarral 1996-ban játszott Chopin-átiratok az „Év koncertje” lett Hollandiában. Horgas Eszterre a művészetek már gyerekkorában nagy hatást gyakoroltak, íróné édesanyja és költő édesapja révén a kezdetektől fogva életének része lett az irodalom és a zene. A Liszt Ferenc Zeneművészeti Főiskolán diplomázott, tanárai Kovács Lóránt és Sebők Erika fuvola-művészek, valamint Kurtág György és Rados Ferenc kamarazene-professzorok voltak. 1992-től a Weiner Leó Zeneművészeti Szakközépiskola fafűvós tanszékvezetője. Olyan zeneka-

rok közreműködésével szólaltatott meg versenyműveket, mint a Liszt Ferenc Kamarazenekar, a Budapesti Vonósok, az Amadinda Ütőegyüttes, a MÁV Szimfonikus Zenekar. 1992 óta szólístaként szintén koncertezik Magyarországon és külföldön egyaránt. A klasszikus zenei hangversenyek mellett hosszú idő óta törekszik különleges produkciók megvalósítására. 2000 januárjában megalapította a Class Jazz Band-et, tagjai Vukán György és a nevével fémjelzett dzsessz-trió. Már számos országos turné alkalmával, teltházassal koncerteken hallhatta őket a közönség.

A népzene műfaja iránt érdeklődőkről sem feledkeztünk el a programsorozat összeállításakor. Szvorák Kati és zenésztársai, Ökrös Csaba és zenekara, valamint a Balogh Kálmán Gypsy Cimbalom Band látogat el a Károlyi-palotába augusztus folyamán. Július 13-án a Vujicsics Együttes műsorát élvezheti a közönség Sebestyén Márta vendégszereplésével. A zenekar a tánc- és népzenei mozgalom kezdetén, 1974-ben alakult a Budapest környéki településeken (Szentendre, Pomáz, Csobánka, Budakalász) szerb közösségeiben megőrzött népzenei hagyomány ápolására. Később a Dunamenti és dél-magyarországi horvát népzene gyűjtése, feldolgozása, megszólaltatása és e sokszínű népzenei kultúra gyökereinek bemutatása is tudatosan vállalt programjukká vált. Feldolgozásait a folklór iránti tisztelet és fejlett művészi ízlés jellemzi. Így az archaikus hagyományból kialakított repertoárjuk Magyarország, Európa és távolabbi földrészek pódiumain egyaránt megbecsült koncertzenévé vált. Sikereik titka lehet az is, hogy az együttes közel harminc éve változatlan összetételben működik.

(sulyok)

A jelen új kihívásainak megvilágításában

Irodalomelméleti konferencia a Petőfi Irodalmi Múzeumban

Az irodalomelméleti iskolák egymás mellett élése és egymással folytatott vitái az *oktatás*, a *társadalom* és a *politikum* szféráival való összefüggésük okán mindenkor túllépnek a szűkebb szaktudomány szféráin. A huszadik század utolsó évtizedeire való visszajelentés azt a meglepő tényt is igazolhatja, hogy az irodalomelméleti és az irodalomkritikai koncepciók küzdelmei a látható tabuk és törvénytáblák hiányában sem sodródtak a szellemi élet perifériájára, éppen ellenkezőleg, annak szinte már a szépirodalom jelentőségét is felülmúló középponti szereplőjévé váltak.

Ha ennek okaira kérdeznénk rá, a kérdés feltevése nagy valószínűséggel elve az a hagyományos elképzelést tükröznék, miszerint a gondolkodás műhelyeiben egymást követően hegemón helyzetbe jutó normaadó és esszenciális paradigmák mintegy a szellemi élet folyamainak magától értetődőségeivel hatolnak be a műelemzés paradigmáiba, és alakítják át folytonosan azokat. Ez a máig magától értetődőnek érzett felfogás azonban, beleértve a posztmodern egész problematikáját is, az 1945 utáni fejlődésben valójában már nem igazolódik. *Nem a filozófiában keletkeznek és dőlnek el döntő paradigmatis kérdések*, amelyek ezek után mintegy — az érintett és magától értetődő szellemi transzferek útján — természetesen igényt támasztanak a műelemzés vezető paradigmájának meghatározására is. A gondolkodás *valóságos* fejlődését tekintve 1945 után az *irodalmi művek egyre durvábban közvetlenül váló „értelemadó” elemzései* voltak azok, amelyek az irodalmi hagyomány „értelmé”-nek és „jelentése”-nek mindenkor intellektuális és politikai fontosságánál fogva a nemzetközi, ideológiai és politikai diskusszió középpontjába kerültek. Ezek a viták nemcsak a műelemzés konkrét kérdéseiben és szövegösszefüggéseiben kerültek a valódi filozófiai kérdéscsoportok felé, hanem ahhoz is elégséges erővel rendelkeztek, hogy saját alapkérdéseiket és prioritásait erőteljes kihívások formájában hatalmas

„megrendelő”-ként ráerőltessék magára a filozófiára is.

A kiinduló kérdés átalakítása, ha éppen nem megfordítása ezen a ponton ezért megkerülhetetlenné válik. Nem azt kell *helyesen* kérdezni, mit jelent a posztmodern (hermeneutika, strukturalizmus, neomarxizmus, stb.) mint önálló filozófia a műértelmezés számára, hanem azt, milyen szerepet jelöl ki a posztmodern filozófia számára a műelemzés 1945-tel kezdetét vevő története, azaz másként fogalmazva, milyen kihívásokat és kérdéscsoportokat ad a posztmodern filozófia számára a műelemzés értelemadó küzdelmének aktuális szakasza.

Az irodalmi mű értelmezésének monopóliumáért vívott harc az 1945 utáni történelemben, tézisünk szerint, az „ideológiai” harc talán leglényesebb összetevőjeként, meghatározó szerepet játszott a filozófiai irányzatok küzdelmében és egymásutánjának kialakításában. Mindez (természetesen csak metaforikusan) azt is jelenti, hogy a „szocialista realizmus” *nem halt meg*, hiszen az egyes filozófiai irányzatok vindikálják maguknak az értelemadás monopóliumát, mint azt annak idején a szocialista realizmus tette.

Mindezzel az irodalomelmélet újabb története két ellentétes tendenciát egyesített. *Egyrészt* megnyitotta területét az egymást követő gondolati irányzatok előtt (az új irányzatoknak meg kell találniuk a maguk irodalomelméleti alkalmazását), *másrészt* azonban nemcsak passzívan szenvedte el az egymást követő irányok irodalomelméleti alkalmazásának következményeit, de rejtett „megrendelőként” is, hiszen az irodalmi művek értelemadásának feladata nem az egyes gondolati-módszertani irányzat, hanem az irodalomelmélet saját feladata. A két ellentétes tendencia egy sor igen összetett, sokszor maguk az érintettek számára sem világosan értelmezhető helyzetet eredményez, hiszen e kettős tendencia igen gyakran elmosza a határokat az egyes megismerő irányzatok *értéken és értelmezésen kívüli* tartalmi következményei és az irodalomelmélet folytonosan újrafogalmazódó ér-

telemadó kötelezettsége között. *Más szóval*: sajátosan értelemadó funkciókat eléghíthetnek ki egy-egy irodalomelméleti iskola szcientista konzekvenciáira való hivatkozással. Ezt a potenciálisan mindenkor erőteljesen jelen lévő konfúziót csak erősíti, hogy a legtöbb irodalomelméletben vezető szerepet játszó gondolkodási irányt eredetileg egyáltalán nem az irodalomelméletre alakították ki, így már szcientikus-módszertani alapokon sem mindig biztosítható, hogy egy-egy megismerési irány meg tud felelni az irodalmi tárgyiasság kivételes tulajdonságainak, miközben az irodalmi tárgyiasság követelményeinek való esetleges meg nem felelés nyomban meghatározza az irodalomelmélet eredendő értelemadó funkciójának aktuális értelmezését is. Az irodalmi tárgyiasságnak való lehetséges meg-nem-felelés azt a kérdést is maga után vonhatja, vajon az irodalomtudományban szerephez jutó irányzatoknak van-e egyáltalán, illetve van-e relevánsan irodalomtudományi megismerési érdekelttségük. Az erre a kérdésre adott esetleges negatív válasz azt jelenthetné, hogy az irodalmi művek értelemadásának funkcióját olyan elméleti-szcientikus irányzatokra alapozva kívánjuk betölteni, amelyek eredendő megismerési érdekelttsége kérdéses.

De vajon van-e *általánosítható specifikuma* az irodalmi műnek (ami útbá igazíthatna a specifikus irodalmi tárgyiasság ügyében)? Jóllehet a kérdés nem vethető el teljesen (már csak azért sem, mert nagyon sok fontos iskola pontosan ezzel a kérdéscsoporttal indult), célszerű azt mondanunk, hogy nincs ilyen specifikum. Az irodalmi műnek egy tudományos vagy teoretikus kérdéscsoporton belül sincsen általánosítható specifikuma, miközben rendelkezik egy azzal szinte ellentétes tulajdonsággal, mivel minden irodalmi mű *szinguláris*. Nincs ugyanis még egy ilyen tárgyiasság-típus, ami definíció szerint szinguláris (ráadásul nemcsak primér tárgyi meghatározottságai, de kulturális konstrukciója miatt is, amely vonások összekeverednek mai tudatunk számára).

IRODALMI MÚZEUM

A Petőfi Irodalmi Múzeum hírlevele
ISSN 1588-2942

Kiadja a Petőfi Irodalmi Múzeum

Megjelenik negyedévente

Weboldal: www.pim.hu

Cím: 1053 Bp., Károlyi Mihály u. 16.

Tel.: 317 3611, 317 3450, Fax: 317 1722

Pénztár: 317 3611/203

Lapzárta: 2003. június 30.

Felelős kiadó:

Ratzky Rita

Mb. főszerkesztő:

Sulyok Bernadett

Főszerkesztő-hely.:

Unger Zsolt

Olvasószerkesztő:

Thuróczy Gergely

Tördelőszerkesztő:

Polgárdi Réka

Fotó:

Dobóczy Zsolt

Gál Csaba

De vajon van-e még további specifikuma is az irodalmi megismerésnek? Úgy tűnik, ez az irodalmi megismerő feloldhatatlan *perspektivizmusa*. Az irodalmi megismerés ezzel azonban már két, egymásra ráhangolható specifikummal rendelkezik, s ez már igazán rendkívüli kiinduló helyzetet teremt.

A konferencia előadói

Miközben az irodalmi megismerés e *kettős specifikummal* rendelkezik (szinguláris tárgy, feloldhatatlan megismerési perspektivizmus), s az egyes meghatározó nagy irányok egymással vívott harca az irodalmi mű értelemdadásáért a diktatúrák bukása után sem csökken, e megismerés adott esetben tisztázatlan elméleti meghatározottságai a legbonyolultabb fonódhatnak össze az irodalmi értelemdadás szükségleteivel.

Az irodalomelméleti iskolák e differenciálódásával és e differenciálódás intézményesülésével egyidejűleg azonban az irodalmi kultúra egésze gyökeresen új feltételek közé került. *A tömegkultúra minden eddigénél komplexebb rendszere, az információs és tudástársadalom új dimenziói, a kultúra gazdasági feltételeinek átalakulása, az oktatásügy és az azzal szemben támasztott elvárások mutációja, az Internet, a kultúra új kódjainak, néhol egyenesen új mítoszainak megjelenése, a társadalom kultúrához való viszonyának gyökeres megváltozása új alapzatot építenek ki a messzemenően differenciált és intézményesült irodalomelmélet és irodalomtudomány alá.*

Nyilvánvaló, hogy a tömegkultúra egy sor új hatalmas kihívást jelent, még

akkor is, ha a konzervatív kultúrkritika vagy civilizációs pesszimizmus jól bevált fordulatait sem kívánjuk felmelegíteni. A globalizáció és az új típusú modernizáció elsősorban funkcionális változásokat jelentenek, amelyek sokszoros kihatásai egy sor áttétellel jelenhetnek csak meg az értékek és

az értelemdadás klasszikusan kulturális szférájában. Mégis, ezek a kezdetben érték— és értékelésmentes hatalmas változások azok, amelyek gyökeresen átalakítják a kultúra összes feltételét, amelyek már megjelennek a tartalmak és az értelemdadás meghatározásánál is, ha másként nem, úgy, hogy átalakítják az értékek és értelemdadás addig kialakított társadalmi rendjét. A hatalmas funkcionális átalakulások magától értetődően ugyancsak rendkívül erős gazdasági szereplők közreműködésével mehetnek csak végbe. Az új tömegkultúra elsődlegesen nem új értékeket és értelemdadást képvisel, miközben alapvetően megváltoztatja az értékek teremtésének társadalmi összetevőit.

A *Petőfi Irodalmi Múzeum* konferenciája (*PISA, Pizza Hut és A gyűrűk ura*) határozott és nagyigényű célt tűzött maga elé. Nem általában, sőt nem is az első pillanatra leginkább kézenfekvőnek tűnő szociológiai diszciplína felől kívánt közelíteni az új típusú tömegkultúra kihívásaihoz. Hidat, vagy szerényebben fogalmazva, *közvetítést* kívánt kiépíteni az aktuális és önmagukra gyakran csak hiányosan reflektáló irodalomelméleti diskurzusok között. Eredeti terve szerint azokra a sajátos

szempontokra akart rákérdezni, amelyek az *irodalmi mű értelemdadását célzó egyes jelentős irodalomelméleti diskurzusok és az aktuálisan főként magasodó új tömegkultúra értelemezései közötti lehetőségek*. Fórumot szeretett volna adni a legfontosabb elméleti iskoláknak, *számvetésre* akarta bírni legjellegesebb képviselőiket azokról a meghatározó és hatalmas horderejű jelenségekről, amelyeket a *szellemi élet és a társadalom a jelenben mint elsőrendű kihívásokat értékel és él meg*.

Feltevéseink szerint elmélet és gyakorlat új viszonya kétirányú kérdésfeltevéseket tesz lehetővé. Egyrészt megváltoztathatja az adott irodalomelméleti iskola tárgyi szféráit és kódjait. Ezáltal irányváltásra készítheti az adott irányzatot. Másrészt az adott iskola előnyös helyzetbe is kerülhet az átfogó, új jelenségek értelmezésében s ezáltal segíthet az új helyzet adekvát feltárásában.

A 2003. április 17-18-án rendezett konferencián kiinduló feltevéseinkre a következő előadások kerestek választ:

Kovács Árpád: *A poétika kultúrája*, **Kiss Endre:** *Az elméleti irodalomtudomány irányzatai a neomarxizmusban*, **Szirák Péter:** *A recepcióesztétika hatástörténete*, **Kamarás István:** *Recepcióelméletek és befogadás-vizsgálatok*, **Odorics Ferenc:** *Az értelmezés tropológiája és hypogrammatikája*, **Bacsó Béla:** *Irodalom és hermeneutika*, **Horváth Iván:** *A szöveg szabálya vagy Az új textológia*, **Pozsvai Györgyi:** *A narratológia kultúr- és tudományközi távlatai*, **H. Nagy Péter:** *Diskurzuselmélet peremhelyzetben*, **Wernitzer Julianna:** *Dialogicitás, intertextualitás, intermedialitás*, **Tverdoța György:** *A kultuszkatatás elméleti tanulságai*, **Lichtmann Tamás:** *Interdiszciplináris komparatiztika*, **Bene Sándor:** *Politikai eszmetörténet és irodalomtörténet-írás*, **Dukkon Ágnes:** *Jelképek vándorlása és metamorfózisa a reneszánsz és barokk kor népszerű kiadványaiban*, **Valachi Anna:** *Szóra bírt, hallgatag mélységek*. **József Attila és a pszichanalízis**, **Veres András:** *Irodalomszemlélet és oktatás*.

Kiss Endre

Ünnepi Könyvhét

Munkatársaink kiadványai

Füst Milán: Összegyűjtött elbeszélései I-II.
Fekete Sas Kiadó

Füst Milánnak először élete végén, a Magvető Kiadó ún. életműsorozatában nyílt lehetősége arra, hogy összegyűjtött kisregényei két kötete (1958) után összegyűjtött, rövidebb elbeszéléseit, novelláit is közreadja (1961). Az összeállítást az író már betegen, felesége segítségével készítette, aki újragépelte a már korábban megjelent, vagy csupán kéziratban fennmaradt novellákat is. Az 1961-ben *Öröktűzek* címmel kiadott gyűjteményes kötet 42 rövidebb prózát, „novellát” tartalmazott, melyben az írások egymásutánja sem a címek betűrendjét, sem a művek keletkezési, sem első megjelenési kronológiáját nem követi, tematikai rendet nem mutat. A kötet feltűnő vonása, hogy az írások majdnem kétharmad része az író gyermekkoráról, gyermekéről vagy gyermekeknek is szól.

Az időrend alkalmazásának mellőzése, valamint egyes írások végén a keletkezési, megjelenési dátumok hiánya valószínűleg Füstnek abból a tudatos törekvéséből fakadt, amely már *Válogatott és Összegyűjtött versei* életében megjelent kötetében is megfigyelhető. Füst Milán ugyanis minden újabb kiadás előtt átdolgozta, megrostálta korábbi verseit, s mindig csak a legutolsó változatot tekintette az

érvényesnek, vállalhatónak. Nem óhajtott, hogy az olvasó költői „fejlődésének” tanúja legyen, netalán kevésbé remek műveit is megismerje. *Összegyűjtött elbeszélései* válogatott és némiképp átdolgozott elbeszélések is egyben. A kötetben szereplő írások mintegy negyede pedig csupán a könyv megjelenésének apropójából, nem sokkal annak előtte íródott, úgy mint

korábban *Válogatott versei* (1934) egy része is.

Az *Összegyűjtött elbeszélések* második kötete egyrészt az író hagyatékában fennmaradt szövegeket közli (ezek között vannak eredetileg kiadásra sem szánt novella-kísérletek, zsengek, valamint elfeledett ifjúkori vagy későbbi alkalmi írások, melyeknek első megjelenése mostanáig nem ismert). Szerepel továbbá a kötetben a *Nyugat* novellák-rovatában megjelent minden olyan írás, amely (legalábbis ebben a változatában) könyv alakban még nem látott napvilágot. Ezek közül a legtöbb ún. „megtagadott novella”, amelyeknek Füst Milán még az *Összegyűjtött elbeszélések* első megjelenésekor (1961) sem kegyelmezett. Pedig e tekintetben ekkor már engedékenyebnek bizonyult: „Életem összes műveinek kiadója felszólított,

hogy minden novellámat gyűjtsem össze, s ekkor nagy meglepetés ért engem. Hogy én túlon túl szigorú voltam saját magammal fiatal koromban, ezt mindig tudtam eddig is. De hogy ennyire? Feleségem felkutatta iratszekrényemet, s abban hat olyan novellát találtunk, amelyen ugyanez a jelzés állt: Szemét. Halálom esetén elégetendő! — S amely most, annyi évtized elmúltával remekül tetszett nekem. Fel is vettem a gyűjteménybe” — írja egyik gépiratos feljegyzésében. A megtagadás oka tehát — akár színművei esetében — nem annyira az elbeszélések minősége volt, mint inkább „a halálos barát”, Osvát Ernő elmarasztaló kritikája vagy a szövegeknek Jaulusz Erzsébettel, a „megtagadott szerelemmel” való közvetlenebb, még felismerhető összefüggése. (*Egy nap története Dídó leányom életéből, Dániel bíró, Herr Hundt von Ohnmacht, A kapitány felesége.*)

A novellák összegyűjtésekor a lehető teljességre törekedtünk, de nem kizárt, hogy az író műveinek készülő bibliográfiája még újabb Füst-novellákat is felderít, továbbá néhány, az olvashatatlanságig ártott, átdolgozott, vagy be nem fejezett írásának témájára, keletkezési körülményeire is fény derül majd egy kritikai kiadásban.

Sajtó alá rendezte és az utószót írta: Petrányi Ilona

Kassák Lajos — Pán Imre: Izmusok. A modern művészeti irányok története
Napvilág Kiadó

Az 1955-56-ban írt tanulmányt a szerzők nemcsak irodalom- és művészettörténeti szakmunkának szánták, hanem vitairatnak is. Arról akarták az információktól jó ideje elzárt, a modernizmussal szemben előítélettel viseltető hazai közvéleményt meggyőzni, hogy a 20. század első három évtizedében színre lépő avantgárd irányzatok közösségi érzelmeik és törekvések kifejezésére születtek meg, felszabadító, gazdagító hatásuk a magyar kultúrában is kitörölhetetlen nyomot hagyott.

Az egyes mozgalmak pályafutásának dokumentáris ismertetése, szerepük méltatása után Kassák az események hajdanvolt főszereplőjeként mutatja be az izmusok magyarországi megjelenését, térhódítását, személyes emlékek, találkozások fölidézésével hozva közelebb az olvasóhoz kultúránk történetének e különleges fejezetét. Az adatokban és értékelő részekben egyaránt gazdag tanulmány „irodalompolitikai problémák” miatt csak másfél évtizeddel keletkezése után jelenhetett meg, ekkor is megcsönkített, cenzúrázott szöveggel. A teljes szöveget közlő mostani kiadás többek között ezért is számíthat a nagyközönség és a szakma megkülönböztetett érdeklődésére.

Sajtó alá rendezte és az utószót írta: Csaplár Ferenc

Mándy Iván: *Novellák I-III.*
Új-Palatinus Könyvesház

Mándy Iván a 20. századi magyar irodalom immár klasszikusnak számító mestere, a prózairodalom megújítója, az egyik „legbudapestibb író”, teljes életművének kiadásával mégis adósai vagyunk.

Az Új-Palatinus Könyvesház az összes novellák megjelentetésével indítja el most (újra) Mándy Iván életművének kiadását. A már-már monumentálisnak mondható vállalkozás eredményeként három

vaskos kötetben olvashatjuk az író novelláinak eddigi legtel-

jesebb gyűjteményét. A szinte minden prózai műfajban marandót alkotó Mándy igazi műfaja ez volt, életművének legjelentősebb részét (számszerűleg is!) elbeszélései, novellái adják.

A szerkesztők, Kiss Bori és Pádár Eszter, a kötetek megjelenésének időrendjében közlik az írásokat. E gyűjteményben, a már kötetben megjelent írásokon kívül, először olvashatók olyan novellák, melyek eddig csak folyóiratban jelentek meg. Ezek egyrészt Mándy korai novellái, melyek az 1940-es évek elejéről valók, valamint kései novellái, melyek a szerző életében kötetben már nem jelenhettek meg.

Szerkesztette és sajtó alá rendezte:
Kiss Bori — Pádár Eszter

Móricz Zsigmond: *Novellák I-IV.*
Osiris Kiadó

A négy kötet az 1900 és 1942 között keletkezett írásokat tartalmazza. Az Osiris Klasszikusok *Móricz Zsigmond Összegyűjtött Munkái* című életműsorozatban a Móricz-kutatás hagyományaira építve tettük közzé Móricz Zsigmond alkotásait. A novelláskötetek szerkesztésének kialakításakor figyelembe vettük a Magyar Helikon 1964-ben megjelent *Móricz Zsigmond regényei és elbeszélései* című életműsorozat 9-12. kötetének, valamint a Szépirodalmi Könyvkiadó 1974-ben kiadott *Móricz Zsigmond Összegyűjtött Művei* című sorozatból az elbeszélések I-IV. kötetének időbeli elrendezését. Műfaji besorolás tekintetében azonban néhány esetben eltérünk elődeinktől. Móricznál a műfajok gyakran nehezen különíthetők el, az elbeszélések is tartalmaznak riportszerű elemeket, s a riportokban is fellelhető egy-egy elbeszélés csírája. A kötetekben szerepelt néhány írás, amelyeket kivettünk az elbeszélések közül, mert nagyobb hasonlóságot mutatnak azokkal az írásokkal, amelyeket a fent említett életműsorozatokban a riportok között találhatunk.

Az Osiris Klasszikusok a kiadás teljességére törekszik, ezért pótoltuk azoknak a novelláknak a közreadását, amelyek valamilyen oknál fogva kimaradtak az 1945 utáni kiadásokból. Ezek egy része megjelent Móricz életében kötetben, más elbeszéléseket napilapokból emeltünk ki, s volt írás, melyre az író kéziratos hagyatékában találtunk rá a Petőfi Irodalmi Múzeum kézirattárában. Munkánkat segítette az első megjelenések és az önálló kötetek feltárásával, a

Pesti Ernő által összeállított *Móricz Zsigmond bibliográfiája* című kiadvány.

A szöveggondozás alapjául az Athenaeum Kiadó 1939-es életműsorozata szolgált. A jubileumi kiadás 29 kötetéből ötöt szentelt az elbeszéléseknek: *Hét krajcár, Magyarok, Szegény emberek, Esőleső társaság és Barbárok*. Az öt kötetnyi novella azonban csak a töredéke annak, amennyit Móricz alkotott, ezért a szövegközléshez felhasználtuk a *Tavaszi szél* (1912-27), *Vidéki hírek és más elbeszélések* (1917), *Karak szultán* (1917), *A tűznek nem szabad kialudni* (1918), *A szerelmes levél* (1918), *Vérben, vasban* (1918), *Egy akol, egy pásztor* (1923-1940), *Baleset* (1927), *Arany-szoknyák* (1928), *Bor, szerelem, bánat* (1929), *Nem élhetek muzikaszó nélkül* (1929), és a *Komor ló* (1936) című köteteket is. Feltűnő, hogy Móricznak 1936 után nem jelent meg új novelláskötete. Az életműsorozatban is változatlan tartalommal jelent meg a *Szegény emberek* és a *Barbárok*. Naplóbejegyzése szerint ezek szövegében nincs változás. A *Komor ló* novelláit leszámítva ebben a korszakban megjelent többi kötetben számottevően több a korábbi írás. Nem tudjuk pontosan, mi az oka ennek, naplójában gyakran panaszkodik, hogy a kiadó több nagyszabású tervét is elvetette vásárlói érdektelenségre hivatkozva.

melyben a Móricz-novellák is megjelentek, a Szép magyar könyv 2002-es díjátadásán a bírálóbizottság oklevéllel ismerte el, valamint a Nemzeti Kulturális Alapprogram különdíját kapta.

Azoknak a novelláknak a szövegét, amelyek nem szerepeltek egyik kötetben sem, de életében megjelentek, a napilapokban (*Pesti Napló, Az Est, Magyarország*) és folyóiratokban (*Nyugat, Szép Szó, Híd, Kelet Népe*) publikált változatokkal vetettük össze. Néhány írása azonban kéziratban maradt, csak 1955-ben (*Elbeszélések* 4-7. kötet, Szépirodalmi Könyvkiadó), illetve 1960-ban (*Hagyatékából*, Szépirodalmi Könyvkiadó) látott napvilágot. A későbbi kiadások ezek szövegeit vették át. Móricz hagyatéka 1979 óta közgyűjteményben van, ezért lehetőségünk volt a szövegeket összeolvasni az eredeti kéziratokkal. Munkánk során számtalan eltérést tapasztaltunk. Ezek az eltérések nem érintik a szöveg

jelentését, az esztétikai minőség azonban csorbult. Minden esetben az írói szándék figyelembevételével állítottuk helyre a szöveget, melyet az akadémiai helyesírás szabályai szerint gondoztunk, de megőriztük Móricz prózaírói művészetének jellemző sajátosságait. Az előforduló sajtóhibákat az első kiadás segítségével javítottuk. Az Osiris Magyar Klasszikusok Sorozatát,

Sajtó alá rendezte és az utószót írta: Hegyi Katalin — H. Bagó Ilona

A Petőfi Irodalmi Múzeum legújabb kiadványai:

Adyra gondolok

125 vers Ady Endréről

A verseket válogatta és a kötetet szerkesztette:

Vezér Erzsébet — Maróti István,
PIM, Bp., 2002.

Távolról a Mostba

Vallomások Ady Endréről

Szerk.: Vezér Erzsébet — Maróti István,
Magyar Irodalomtörténeti Társaság, Bp., 2002.

Az igaz ember pedig hitből él

Kerekesztal-beszélgetés a reformációról

Szerk.: Thuróczy Gergely,
PIM, Bp., 2002.

A forradalom után

Vereség vagy győzelem?

Szerk.: Cséve Anna, PIM, Bp., 2001.

Gyümölcsfák, rózsák, regények

Jókai Mór és a Sváb-hegy

A katalógust összeállította:

E. Csorba Csilla — Kalla Zsuzsa,
PIM, Bp., 2001.

Imáttal ima

Devecseri Gábor Emlékkönyv

Összeáll.: Devecseriné Huszár Klára,
Szerk.: Maróti István,
PIM, Bp., 2001.

Ment-e a könyvek által a világ elébb?

26 vers Vörösmarty Mihály születésének 200. évfordulóján
Szerk.: Kovács Ida, PIM, Bp., 2001.

Szerb Antal bibliográfia

Összeáll.: Nagy Csaba, PIM, Bp., 2001.

Szerb Antal válogatott levelei

Szerk.: Nagy Csaba, PIM, Bp., 2001.

Éltem egyszer én, Márai Sándor

Fotók, emlékek, dokumentumok az író életéből

Összeáll.: Mészáros Tibor,
Helikon Kiadó — PIM, Bp., 2000.

A magyar emigráns irodalom lexikona

Szerk.: Nagy Csaba,
Argumentum Kiadó — PIM, Bp., 2000.

Az irodalom ünnepei

Kultusztörténeti tanulmányok

Szerk.: Kalla Zsuzsa,
PIM, Bp., 2000.

Napfény és holdfény

Jókai világai

PIM, Bp., 2000.

„Tanuljátok meg, mi a költő...”

A katalógus szövegét írta: Kerényi Ferenc,
PIM, Bp., 2000.

A PETŐFI IRODALMI MÚZEUM KIÁLLÍTÁSAI

„Tanuljátok meg, mi a költő...”

Állandó Petőfi Sándor-kiállítás

Napfény és holdfény

Jókai világai
(2003. december 31-ig)

Írók fürdőruhában

Fotókiállítás
(2003. október 3-ig)

Mándy mozi

Emlékkiállítás az író születésének
85. évfordulójára
(2003. augusztus 31-ig)

„Mert én csak folytatása akarok lenni apáimnak...”

Kós Károly-émlékkiállítás
(2003. szeptember 30-ig)

Sziklaróza

Jósika Miklós-émlékkiállítás
(2003. szeptember 30-ig)

„A méltó túlélés a boldogság maga”

Páskándi Géza-émlékkiállítás
(2003. szeptember 30-ig)

Ady-oltár

Melocco Miklós, 1977

1053 Budapest, Károlyi Mihály utca 16.
Tel.: 317-3611, 317-3450, Fax: 317-1722
E-mail: muzeuminf@pim.hu, Weboldal: www.pim.hu

Látogatási idő: 10-től 18 óráig. Hétfő szünnap.

A Tamási Áron-émlékszoba hétköznapokon 10-18 óráig látogatható.

Belépőjegyek: Felnőtt: 280.- Gyermek, nyugdíjas: 140.-

Családi (2 felnőtt és kiskorú gyermekeik): 560.-

Mindegyik múzeumba egy hétig érvényes kombinált jegyek:

Felnőtt: 560.- Gyermek, nyugdíjas: 280.-

Tárlatvezetésre bejelentkezni dr. Kozma Évánál lehet a 317-3611/245 telefonszámon vagy a muzeumped@pim.hu e-mail-címen. Díja: 784.-

BUDAPESTI EMLÉKMÚZEUMAINK

Kassák Múzeum

1033 Fő tér 1. Tel.: 368 7021
Nyitva 10-18, hétfőn zárva
Belépőjegyek: Felnőtt: 150.-
Gyermek, nyugdíjas: 100.-
Családi: 300.-

Ady Emlékmúzeum

1053 Veres Pálné u. 4-6.
Tel.: 337 8563
Nyitva 10-18, hétfőn zárva
Belépőjegyek: Felnőtt: 150.-
Gyermek, nyugdíjas: 100.-

Jókai Emlékszoba

1121 Költő u. 21.
Tel.: 395 2605

Gyümölcsfák, rózsák, regények
Jókai Mór és a Svábhegy

Nyitva:

április 1-től október 20-ig

Sze-P: 10-14, Szo-V: 10-16

Hétfőn és kedden zárva

Belépőjegyek: Felnőtt: 100.-

Gyermek, nyugdíjas: 50.-

Új szolgáltatásunk:

Fülhallgatós tárlatvezetés magyar, angol és német nyelven
Magyar nyelvű: 336.-, Idegen nyelvű: 980.-

Múzeumpedagógiai foglalkozásainkra várjuk általános iskolai osztályok jelentkezését!

Helmich Katalin múzeumpedagógus,
Tel.: 317-3611/243; e-mail: helmichk@pim.hu

Kutatószolgálat a tudományos kutatók és a média számára:

Könyvtár: H-Cs: 10-16, *Kézirattár:* H-Cs: 9-16 P: 9-15,

Művészeti és Relikviatár: H-Cs: 10-16,

Hang- és Videótár: H-Cs: 10-16.